

Голові разової спеціалізованої вченої ради
в Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка»,
доктору наук з державного управління,
професору
ЛИПОВСЬКИЙ Н.А.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора Поступної Олени Вікторівни
на дисертаційне дослідження Гладкова Кирила Юрійовича «Реформування
публічного управління позашкільною освітою в Україні», подану до захисту в
разову спеціалізовану вчену раду Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих
наукових праць, а також матеріалів та документів, що підтверджують
упровадження результатів роботи.

1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами.

Тема дисертаційної роботи Гладкова К.Ю. «Реформування публічного
управління позашкільною освітою в Україні» є актуальною в контексті
теоретично-практичного супроводу процесу реформування освітньої галузі у
відповідності до сучасних соціокультурних умов та євроінтеграційного курсу
України. Позашкільна освіта, безперечно, відіграє особливу роль у забезпеченні
всестороннього розвитку особистості та набутті нею ключових професійних
компетентностей, що необхідні для самореалізації в сучасних умовах. Її
багатоманітність, а також поєднання традиційних та неформальних форм

організації освітнього процесу дозволяють більш гнучко реагувати на освітні запити і потреби дітей та молоді. Поряд з цим система позашкільної освіти має інституційний та формальний характер, що підтверджується функціонуванням розгалуженої мережі закладів позашкільної освіти державної, комунальної та приватної форми власності. З огляду на вищезазначене, систему позашкільної освіти слід розглядати як достатньо важливий об'єкт публічного управління, а тому спостерігається необхідність у створенні теоретико-методологічного підґрунтя для забезпечення процесу реформування позашкільної освіти в Україні, що може бути використана в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що за останні 10 років дослідження Гладкова К.Ю. є одним із перших в науці публічного управління та адміністрування, яке присвячене проблематиці позашкільної освіти, що підтверджує його вагомий внесок у формування теоретичних засад реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти та процес публічного управління.

Дисертаційне дослідження виконувалось в межах науково-дослідних робіт: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375); «Цифрова трансформація публічного управління» (номер державної реєстрації 0122U002236), що виконувались на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка». Особистий внесок автора полягав у дослідженні наукових підходів та моделей щодо реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні та розробленні практичних рекомендацій органам державної влади та органам місцевого самоврядування різного рівня щодо їх впровадження у практичну діяльність. Результати дослідження також увійшли до наукових публікацій, що готувалися автором під час виконання наукових тем.

Отже, дисертаційне дослідження Гладкова К.Ю. слід вважати актуальним

та практично значущим, так як його результати можуть бути використані в діяльності різних органів публічної влади під час реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У вступі дисертації автором чітко обґрунтовано актуальність обраної теми, що полягає у необхідності розвитку процесу та функцій публічного управління позашкільною освітою через використання нових підходів та моделей взаємодії між різними суб'єктами публічного управління.

Мета дослідження, визначена автором, повністю відповідає проблематиці публічного управління позашкільною освітою в умовах реформування. Поставлені завдання відображають внутрішню логіку дослідження, охоплюють ключові аспекти теми, а також забезпечують структуру змісту: від теоретичних засад публічного управління позашкільною освітою до розробки практичних рекомендацій та напрямів реформування. Завдання є чітко сформульованими, релевантними меті та предмету дослідження, що свідчить про високий рівень наукової культури автора та системне бачення проблеми.

Об'єкт і предмет дослідження повністю відповідають меті та забезпечують комплексний підхід до вивчення реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні.

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел за кожним розділом, загального висновку, списку використаних джерел та 12 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 289 сторінок, з яких 207 основного тексту. У дисертації представлено 11 таблиць та 29 рисунків.

Дисертаційне дослідження містить поглиблений аналіз актуальних наукових джерел, нормативно-правових актів та офіційних статистичних даних. Список використаних джерел включає 232 позиції, що підтверджує належний

рівень пошуково-дослідницької діяльності автора під час опрацювання матеріалу.

Дисертація має логічну структуру, що відповідає меті та поставленим завданням дослідження. Основні висновки та надані рекомендації є результатом роботи автора за кожним розділом. У тексті дисертації простежується індивідуальний та авторський стиль.

У першому розділі автором розглянуто теоретичні засади та напрями досліджень у сфері публічного управління позашкільною освітою. Здійснено аналіз науково-теоретичних підходів до розуміння сутності позашкільної освіти як об'єкта публічного управління. Автором структуровано основні поняття предметної сфери («позашкільна освіта», «публічне управління позашкільною освітою», «реформування публічного управління позашкільною освітою»), представлено огляд зарубіжного досвіду публічного управління позашкільною освітою, зокрема у державах Європейського Союзу.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячено ґрунтованому аналізу сучасного стану системи позашкільної освіти, чинної нормативно-правової бази, а також структурі, функціям та механізмам публічного управління позашкільною освітою. Автором виокремлено низку проблем в системі позашкільної освіти та процесі публічного управління позашкільною освітою, зокрема: територіальна диспропорція доступності послуг позашкільної освіти для населення, недостатній рівень фінансування системи позашкільної освіти та підтримки місцевих бюджетів зі сторони держави, зокрема в рамках освітньої субвенції, відсутність класифікації позашкільної освіти за окремим видом економічної діяльності, поступова втрата актуальності змісту та форм освітнього процесу за деякими напрямками позашкільної освіти, стагнація людського потенціалу (нестача педагогічних працівників, гендерна та вікова диспропорція), недостатня увага зі сторони органів публічної влади до проблемних питань позашкільної освіти тощо.

У ході дослідження автором виокремлено 5 рівнів публічного управління

позашкільною освітою: вищий, центральний, регіональний (обласний), субрегіональний (районний), місцевий. Визначено та систематизовано основні повноваження органів публічної влади та компетентних установ щодо здійснення публічного управління позашкільною освітою та їх місця в реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти; надано класифікацію механізмів публічного управління позашкільною освітою. Автором окремо акцентовано увагу на питанні ліцензування освітньої діяльності у сфері позашкільної освіти, що вимагає подальшого удосконалення та системного підходу до його реалізації.

У *третьому розділі* автором запропоновано та обґрунтовано низку можливих напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою. Зокрема, одним із ключових напрямів розвитку публічного управління позашкільною освітою в контексті посилення ієрархічних та функціональних зв'язків між органами публічної влади, приватним сектором та інститутами громадянського суспільства, на думку автора, є впровадження інтеграційної моделі публічного управління, структурними компонентами якої є міжвідомча співпраця, державно-приватне партнерство та державно-громадське управління. Поряд з цим у процесі аналізу наявного досвіду міжмуніципального співробітництва автор підкреслює нерівномірність та низький рівень взаємодії органів місцевого самоврядування у сфері позашкільної освіти. З огляду на це, автором запропоновано різні варіації співробітництва територіальних громад згідно з визначеними чинним законодавством формами, а також формування засад підтримки таких форм співпраці з боку держави.

Автором підкреслено важливість інтеграції системи позашкільної освіти з іншими освітніми, культурними, спортивними, молодіжними системами, у зв'язку з чим обґрунтовано запровадження кластерного підходу як складової частини розвитку громад та територій. На думку автора, такий підхід дозволяє оптимізувати наявні ресурси, забезпечити практичну спрямованість навчання, а також забезпечити належні умови для безперервного навчання на різних рівнях освіти (від дошкільної до вищої). Визначено, що освітній кластер з інтегрованим

елементом позашкільної освіти є гнучкою та багатофункціональною моделлю співпраці, що може мати як відкритий, так і закритий характер в залежності від організаційних потреб та цілей. Автором запропоновано класифікацію кластерів системи позашкільної освіти та змодельовано освітньо-виробничий кластер з інтегрованим елементом позашкільної освіти (рис. 3.13).

Отже, основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Гладкова К.Ю. є належно обґрунтованими та підкреслюють необхідність комплексного реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні.

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи Гладкова К.Ю. полягає в комплексному теоретичному та практичному обґрунтуванні підходів до реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні з урахуванням сучасних викликів в контексті забезпечення сталого розвитку громад та територій.

Автором *уперше* розроблено та обґрунтовано комплекс концептуальних підходів та практичних інструментів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду та сучасного стану системи позашкільної освіти в контексті післявоєнного відновлення сфери освіти на основі розвитку інтеграційної моделі публічного управління позашкільною освітою як комплексної системи взаємодії різних суб'єктів публічного управління щодо координації, розвитку та забезпечення функціонування системи позашкільної освіти через міжвідомчу співпрацю, державно-приватне партнерство та державно-громадське управління. Надано варіації співробітництва територіальних громад у сфері позашкільної освіти, а також упровадження кластерного підходу в системі позашкільної освіти, що передбачає кооперацію та взаємодію різних суб'єктів (органів управління у сфері освіти, закладів освіти, приватного сектору та інститутів громадянського

суспільства) через удосконалення горизонтальних (функціональних) та вертикальних (ієрархічних) зв'язків між ними;

удосконалено:

теоретичні засади міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та приватних суб'єктів господарювання як складових забезпечення ефективного публічного управління позашкільною освітою;

класифікацію кластерів позашкільної освіти залежно від їх функціональної спрямованості: науково-освітні, освітньо-виробничі, культурно-мистецькі, спортивно-оздоровчі та екологічно-виховні, що дозволяє глибше інтегрувати позашкільну освіту з іншими освітніми та гуманітарними системами;

підходи до координації діяльності різних суб'єктів публічного управління з метою консолідації можливостей та залучення додаткового ресурсного забезпечення системи позашкільної освіти через державно-приватне партнерство, співробітництво територіальних громад, корпоративну соціальну відповідальність та співпрацю з інститутами громадянського суспільства;

механізми оптимізації управлінських рішень на основі інтеграційної моделі публічного управління (міжвідомча співпраця, державно-громадське партнерство та державно-громадське управління), що передбачає консолідацію ресурсів територіальних громад та різних органів публічної влади для підвищення доступності та якості послуг позашкільної освіти в умовах децентралізації влади;

понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, а саме: надано авторські дефініції понять «позашкільна освіта», «публічне управління позашкільною освітою», «реформування публічного управління позашкільною освітою», «мережа закладів позашкільної освіти», «механізми публічного управління позашкільною освітою», «інтеграційна модель публічного управління позашкільною освітою», «міжсекторальна взаємодія в системі позашкільної освіти», «освітній кластер», «освітньо-виробничий кластер»;

дістали подальшого розвитку:

обґрунтування концепції функціонування системи позашкільної освіти в контексті реалізації державної молодіжної політики, зокрема: залучення молодіжних працівників до роботи в закладах позашкільної освіти, створення просторів позашкільної освіти на базі молодіжних центрів, використання розгалуженої мережі закладів позашкільної освіти для створення молодіжних просторів;

систематизація інших перспективних напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні в умовах децентралізації влади та кризових викликів, післявоєнної відбудови сфери освіти;

підхід до розроблення концепції створення та забезпечення функціонування соціально-гуманітарних кластерів з інтегрованими освітніми елементами як складових регіонального та місцевого розвитку

Отже, винесені на захист положення дисертаційного дослідження мають наукову новизну як теоретичного, так і прикладного характеру в галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях та відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Основні висновки та рекомендації дисертаційного дослідження опубліковано у 4 статтях (3 з яких у наукових фахових виданнях України, 1 у зарубіжному науковому виданні) та 8 публікаціях у збірниках науково-комунікативних заходів, що підкреслює їх наукову достовірність та практичне значущість. Список праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації представлено на сторінках 15-17.

Кількість та тематика опублікованих праць повністю відповідає вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

У процесі опрацювання тексту дисертації фактів порушення принципів академічної доброчесності здобувачем не виявлено. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

5. Значення роботи для науки, практики та суспільства.

Дисертаційне дослідження Гладкова К.Ю. має достатній рівень практичного значення в процесі публічного управління позашкільною освітою, а висновки та узагальнені результати можуть бути використані для теоретично-методологічного забезпечення напрямів та підходів до реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні. Робота поєднує теоретичний аналіз із практично орієнтованими рекомендаціями, що зумовлює її широку застосовність.

Теоретичний аспект роботи полягає у систематизації, концептуалізації та науковому обґрунтуванні підходів та напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні в умовах децентралізації влади та післявоєнної відбудови.

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні можливих напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою, що можуть бути використані під час підготовки відповідних документів та рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Окремі положення дослідження, зокрема створення кластерів в системі позашкільної освіти, можуть бути використані безпосередньо керівниками закладів позашкільної освіти в рамках наданої організаційної автономії.

Наукові рекомендації, висновки та пропозиції автора було враховано в діяльності: департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка від 17.03.2025 № 1687/0/211-25); Павлоградської районної ради (довідка від 24.03.2025 № 02-24-91/0/2-25); Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (довідка від 19.03.2025 № 102);

Навчально-наукового інституту державного управління НТУ «Дніпровська політехніка» (довідка від 30.12.2024 № 12-34/183); Громадської організації «Асоціація молодіжних працівників України» (довідка від 29.01.2025 № 02/25-д).

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

1. У процесі дослідження здобувачем проблематики упровадження кластерного підходу в системі позашкільної освіти було б доцільно зосередити увагу на потенційних загрозах, викликах та механізмах забезпечення стійкості кластерних утворень у довгостроковій перспективі та в умовах кризових явищ.

2. З точки зору методології дисертаційної роботи доцільно було б розширити емпіричну базу дослідження через використання порівняльного аналізу публічного управління позашкільною освітою щонайменше у 3-5 адміністративно-територіальних одиницях з різним рівнем соціально-економічного розвитку та наявною мережею закладів позашкільної освіти.

3. Більш поглибленої уваги заслуговують фінансові аспекти реформування позашкільної освіти, а також питання щодо оцінювання ефективності публічно-управлінських рішень та напрямів реформування, запропонованих автором у розділі III. З огляду на це, доцільно було б розробити авторську систему якісних та кількісних показників (індикаторів), які б дозволяли оцінити рівень розвитку системи позашкільної освіти та надати оцінку ефективності прийнятих публічно-управлінських рішень. По цій пропозиції автором можливо здійснити подальші наукові дослідження.

4. Потребують більшого ступеня обґрунтування використання термінів «міжвідомча взаємодія», «міжвідомча співпраця» та «міжсекторальна взаємодія» в контексті змістовного навантаження роботи. Доцільно було б звернутися до сучасного наукового дискурсу та чинних нормативно-правових актів з метою уточнення дефініцій.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на основні положення

дисертації та отримані результати дослідження, наукову новизну, не знижують її теоретичну та практичну цінність, а скоріше є рекомендаціями для подальших досліджень.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам.

Представлена дисертаційна робота Гладкова К.Ю. на тему «Реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, що містить науково обґрунтовані результати, має теоретичне та практичне значення і відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Тема та проблематика дослідження є досить актуальними, а отримані результати вирішують важливе наукове завдання, що полягає у в науковому обґрунтуванні концептуальних положень, підходів та моделей реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні та визначенням напрямів та рекомендацій щодо розвитку національної системи позашкільної освіти.

Структура роботи є послідовною та логічною, а її зміст повністю розкрито з урахуванням мети та поставлених завдань дослідження. Висновки є достатньо аргументованими та обґрунтованими на основі застосування обраного методологічного інструментарію та поглибленого аналізу наукової літератури, звітів організацій, статистичної інформації та інших джерел.

Проведене дослідження є ґрунтовним та має високий рівень виконання, що відповідає встановленим вимогам до наукових робіт за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Дисертаційна робота відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затверджених

наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023 (із змінами), а її автор – *Гладков Кирило Юрійович* – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент,

доктор наук з державного управління,
професор, доцент кафедри менеджменту
навчально-наукового інституту управління
та безпеки населення Національного
університету цивільного захисту України

Handwritten signature

Олена ПОСТУПІНА

